

Ана Атанацковић

Џејмс Џојс: ДАБЛИНЦИ (превео с енглеског Ђорђе Кривокапић), "Нолит", Београд 1995.

Џојс је 1904. године започео да пише "Даблинце", књигу коју је одбило да штампа 40 издавача, коју је писао три пута и једном сам спалио, док, најзад, 1914. године, пред сам Први светски рат, ова "уклета књига" није објављена. А шта је то у тој књизи толико скандалозно? Ево шта запажа писац предвора српском преводу, Зоран Пауновић: "ДАБЛИНЦИ су опора, жестока проза из које избија задах алкохола и дима, бесмисла и безнаћа". Слика општег стања и (не)расположења која је страшила ирске издаваче са почетка века, остала је, изгледа, застрашујућа и данас.

Петнаест прича, сада већ поприлично времешних, деведесетогодишњака, написао је писац који је имао двадесетак година, а оне нас још увек притискају неком невероватном тежином, опорошћу, зреошћу приповедача. Смрт је основна тема ових прича-умрлица. То је процес који је захватио све, па и оне који су, првидно, живи. Најбољи пример налазимо у последњој причи у књизи "Даблинци", сугестивног назива - "Мртви"...

Зашто нам је данас (и уопште) значајан Џојс? Према њему одређивали су се сви најзначајнији светски писци. Андреја Белог називали су "руским Џојсом". Владимир Набоков је написао огроман есеј под називом "James Joyce: Ulysses". Можда најбољи одговор нуди Данило Киш који дивљење овом писцу изражава следећим речима: "Утрошити читав живот на две-три величанствене књиге (говорим, наравно, о Џојсу) по цену лишавања и неспоразума, а у жељи да се литератури врати достојанство, да се литература ослободи баналних схема и вибења, да се читав људски живот, материјални и морални, искуствени и метафизички, подигне на ниво једне паралелне стварности - паралелне дакле конкурентске у односу на емпиријску стварност - то је тај џојсовски гигантски напор који је остао пре значајан као покушај него као резултат."

Владимир Набоков: ДРУГЕ ОБАЛЕ (превео са руског Петар Вујчић), "Алеф", Библиотека часописа ГРАДАЦ, Чачак 1995.

Реч је о аутобиографској прози, коју је Владимир Набоков писао, дописивао и изнова писао три пута и на два језика. Најпре, 1951. године, на енглеском језику "Conclusive Evidence", потом на руском, 1954. године. "Другие берега", и, коначно, "Speak, Memory", 1967. године. Овде је први пут Набоков проговорио о "стварним" темама и догађајима, који су обележили двадесети век, битно изменили његов живот али не и књижевне погледе. Ипак, како тврди Виктор Јерофејев, "Кључ за разумевање Набоковљеве прозе" налази се баш овде, у "Другим обалама".

У четнаест глава (од којих свака има од 4 до 6 поглавља), на нешто више од 10 табака, наилазимо на покушај склапања расутог мозаика идиличног детињства и младости. Рођен 1899. године у Санкт Петербургу, Набоков је одрастао на имањима своје богате и утицајне породице, племићког порекла: Батово, Рождествено, Вира. То су рајски предели за којима је жудео до kraja живота, који су обележили своје писање као носталгично.

Уместо речи "носталгија", могло би да стоји "Русија", или не било која Русија, него она земља које више нема, идиличан завичај са почетка овог века, пре Револуције, са којом се завршава дечаштво Владимира Набокова, а родно тле премешта у метафоре, у просторе снова, маштања, чежње...

У многим поглављима аутобиографске прозе "Друге обале" Русија је простор среће, првих љубави, извор надахнућа, пре свега за поезију коју је тада обилато писао, неговао до kraja живота, али и свега другог, како су тврдили Набоковљеви познаници и тумачи. Набоковљева психолошка синестезија (Д. Бартон Џонсон), као један од средишњих механизама у функционисању његовог сећања, омогућила му је снажно и аутентично фиксирање успомена, индискретних сцена и сећања и маште које су сада пред нама, заувек сачуване од пролазности и заборава.

Данило Киш: СКЛАДИШТЕ (приредила Мирјана Миочиновић), БИГЗ 1995.

Позната заоставштина Данила Киша, у којој су заступљени сви жанрови: роман, приповетка, есеј, критика (интерпретација), белешка, дневник (у фрагментима). Први и најобимнији део испуњава недовршени роман из 1967-1968. године, "Легенда о спавачима", који је, како је то приметио сам Киш, рани романсијерски "покушај", "настиш на свете књиге". Кишова парабола има (уз "билијску реторичку матрицу", М. Миочиновић) изузетан потенцијал реминисценција: о политици, власти уопште; о добру и злу, кривцима и праведнима, тиранима и жртвама; о животу (смрти) и литератури. Роман је, између остalog, и химна љубави. У њему су и зачети Кишових сумњи, недоумица и трагања, његове "велике теме", инвентар потоњих дела.

Други део садржи бриљантну интерпретацију "Серенате" Милоша Црњанског, потом текстове у којима се пројежају и призывају документа и метафоре, као и текст који је именовао целу књигу. Метафора која покрива наведену Кишову заоставштину: све оно преостalo, недовршено или тек започето; наговештана могућност; тема за роман или приповетку; дневничка рефлексија, језичка варијација неке речи, наслова, стиха, итд. Кишова лектира, записи на маргинама, паралеле. Трагање за оним "што чини добру прозу, Предметност", пре свега. Отуда и "сладиште".

Трећи део садржи шест приповедака које, иако недовршene, сведоче о изузетном наративном потенцијалу, величини "градилишта" или мајсторским "захватима" и савршенству довршеног.

У четвртој целини су белешке, фрагменти, садржаји, варијације, наслови, изостављени делови из поједињих прича. У једном од њих: "кључне речи" Кишове поетике - МИЛОСТ УОБЛИЧЕЊА.

Посебну целину чине белешке приређивача, Мирјане Миочиновић, као и фотографије Данила Киша, прилози документарности, поузданости и вредности ове књиге.

У ДВЕ РЕЧЕНИЦЕ

Драган Јовановић Данилов: ЖИВИ ПЕРГАМЕНТ, "Просвета", Београд (прво издање 1994, 1995. два издања)

Још један пример којим Данилов потврђује свој изузетак од уобичајених "правила", барем кад је савремена српска поезија у питању: збирка песама која је проглашена за најчитанију књигу године од великог броја књижевних критичара и понела награду "Меша Селимовић", истовремено збирка која је доживела и три издања, за врло кратко време. Нема сумње, Данилов је песник који носи, с правом, све епитете с предлошком НАЈ: НАЈ-више награда, НАЈ-више издања (с њима и НАЈ-више читалаца), НАЈ-више наступа, НАЈ-ласкајви критичар (али и НАЈ-опречније), НАЈ-обимније рукописе и збирке, НАЈ-редовније обелодањивање, итд.

Милосав Тешић: ПРЕЛЕСТ СЕВЕРА, "Прозванија", Београд 1995.

Четврта песничка збирка Милосава Тешића, "Прелест севера", духовно тематизована око Сентандреје и близских (географских, културних и поетских) топонима, која "поседује омамљивост његове три претходне збирке, али и сасвим нову, у српској поезији готово непознату, полифониску вишеслојност" (Ч. Мирковић). Тешић је, такође, песник који својим делом поништава предрасуду да се савремена поезија не чита и не вреднује, онако како заслужује: по броју и значају награда које је до сада добио, он је најугледнији српски песник данашњице, а његова, аутентична, песничка појава с већ уочљивим, помало и нападним ореолом.